

Het dagboek van Van Hardenbroek.

Gedenkschriften van Gijsbert Jan van Hardenbroek (1747-1787), uitgegeven en toegelicht door Dr. F.J.L. Krämer. - Deel I, 1747-1780. (Werken uitgegeven door het Historisch Genootschap, Derde Serie, No. 14.)

Op blz. 217 bericht de financier Boas, dat Engeland van zijn staatsschuld jaarlijks 33 miljoen guldens interest betaalt, en dat $\frac{1}{4}$ dier staatsschuld in de Republiek geplaatst is. De schulden der Engelsche Oost-Indische Compagnie, der Zuidzee-maatschappij. enz., bedragen ongeveer evenveel als de staatsschuld, en ook deze fondsen zijn voor een gelijk deel in Hollandsche handen. De gezamenlijke interessen, die uit Engeland jaarlijks aan

[p. 147]

Hollanders voldaan worden, bedragen dus wel 15 miljoen gulden¹⁾. Zóó Boas. Hardenbroek echter verschrijft zich en in zijn handschrift staat 15 miljoen ponden sterlings. Een knaap zou het verbeterd hebben, maar de heer Krämer laat het staan.

Op blz. 276 wordt verhaald, dat in 1764 tijdens de aanwezigheid van den erfprins van Brunswijk in den Haag, Mevrouw Pater zich daar mede ophield, incognito; ook voerde de prins 'seker Brussels meisje' met zich. De erfprins van Brunswijk is, uit Mirabeau²⁾ en Malmesbury, als groot vrouwejager bekend. 'In welke betrekking Mevrouw Pater zich tot den prins bevond - als minnares? - blijkt niet', zegt de heer Krämer. Hij had ons juist moeten doen voelen van wèl. Reeds het Brusselsch meisje zegt het, maar bovendien, mevrouw Pater, de latere markiezin de Champcenez, is bekend genoeg. De heer Krämer weet van haar, 'dat zij leefde in de gemeente Eck en Wiel in Gelderland.' Ja, van daar uit had Gerrit Pater haar in 1760 naar Parijs geschaakt, en wat voor beroemdheid het weelderig kind daar geworden was, had de heer Krämer bij Edmond en Jules de Goncourt moeten nalezen³⁾. Die heele geschiedenis van de Nijvenheims en hun betrekkingen in Frankrijk is overbelangrijk: niets minder dan de eigen positie van Capellen van de Marsch en de Geldersche edelen van zijn partij tegenover de Hollandsche matadors in den patriottentijd zit er aan vast. Uit Kleefsland gekomen, had de vader van mevrouw Pater de erfdochter van Eck en Wiel getrouwd. Twee van zijn zoons (het weglopen schijnt bij die familie in het bloed gezeten te hebben) hadden in Indië snel fortuin gemaakt en kwamen, gerepatrieerd en in de ridderschap van het kwartier van Nijmegen beschreven, door hun zuster, de beroemde schoonheid, bij welke zij te Parijs dikwijls logeerden, in betrekking tot Calonne en Breteuil. De heer Krämer sprak daareven van zedengeschiedenis; hier had hij nu de gegevens in handen voor een opbouw als Fruin's

¹⁾Dat wij voor $\frac{1}{4}$ bij de Engelsche staatsschuld geïnteresseerd waren bericht ook Thulmeyer: maar het bedrag dier schuld was in 1762 veel hooger dan Boas aangaf; het was bij de 148 miljoen pond. (Mijn Patriottentijd, I, 87.)

[2](#) Mirabeau, Hist. secr. I, 21; Malmesbury III, 191.

[3](#) La Femme au dix-huitième siècle, p. 73.

[p. 148]

beroemde geschiedenis der familie Caron in de aantekeningen op Droste. Hij heeft er niets van opgemerkt; hij begrijpt niet, welken weg een tekst met hem uit wil.

Op blz. 375 (wij zijn in Augustus 1775) wordt gezegd, dat de raadpensionaris veel op den prins schijnt te vermogen, 'bijzonder nu, sedert die zaak van Amsterdam zoo wel is afgelopen, "want," zegt de prins, "nu ziet men wat de fermiteit doet." 'Er is hier sprake', aldus de heer Krämer, 'van de moeilijkheden over de uitbreiding van de land- en de zeemacht, waarbij vooral Amsterdam bezwaar maakte. Zie vervolg op Wagenaar a° 1774, p. 315 vlgg.' De meest elementaire studie van het onderwerp had hem moeten leeren, dat er van de leger- en vlootvermeerdering, toen aanhangig, hoegenaamd niets terecht is gekomen. Hij kan de plaats, die hij aanhaalt, niet gelezen hebben. De zaak die zoo wel afliep is die betreffende de betaling van het regiment Fourgeoud

